

**ZARZĄDZANIE FINANSAMI
W ORGANIZACJACH
POZARZĄDOWYCH**

Bielsko-Biała, 23.11.2023

- Ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
- Ustawa o rachunkowości;

- Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 15 listopada 2001r. w sprawie szczególnych zasad rachunkowości dla niektórych jednostek nie będących spółkami handlowymi, nie prowadzących działalności gospodarczej. (Dz. U. Nr137, poz.1539)

– AKT UCHYLONY;

Istota działalności nieodpłatnej, odpłatnej i gospodarczej

Działalność pożytku publicznego nie jest, z zastrzeżeniem art. 9 ust. 1, działalnością gospodarczą, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, i może być prowadzona jako działalność nieodpłatna lub jako działalność odpłatna.

Art. 7. [Działalność nieodpłatna] Działalnością nieodpłatną pożytku publicznego jest działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, za które nie pobierają one wynagrodzenia.

Art. 8. [Działalność odpłatna] 1. Działalnością odpłatną pożytku publicznego jest:

- 1) działalność prowadzona przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3, w sferze zadań publicznych, o której mowa w art. 4, za które **pobierają one wynagrodzenie**;
- 2) **sprzedaż** wytworzonych towarów lub świadczenie usług w zakresie:
 - a) rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych na zasadach określonych w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. poz. 721, z późn. zm.), lub
 - b) integracji i reintegracji zawodowej i społecznej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, o których mowa w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2011 r. poz. 225 i 1211 oraz z 2015 r. poz. 1220 i 1567) oraz ustawie z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz. U. poz. 651, z 2009 r. poz. 742, z 2010 r. poz. 146, z 2011 r. poz. 1211 oraz z 2015 r. poz. 1567);
- 3) **sprzedaż** przedmiotów darowizny.

Art. 9. [Działalność pożytku publicznego a działalność gospodarcza - wyjątek]

1. **Działalność odpłatna** pożytku publicznego organizacji pozarządowych oraz podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 **stanowi działalność gospodarczą**, w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli:
 - 1) **wynagrodzenie**, o którym mowa w art. 8 ust. 1, jest w odniesieniu do działalności danego rodzaju wyższe od tego, jakie wynika z kosztów tej działalności, **lub**
 - 2) przeciętne miesięczne **wynagrodzenie osoby fizycznej** z tytułu zatrudnienia przy wykonywaniu statutowej działalności odpłatnej pożytku publicznego, za okres ostatniego roku obrotowego, a w przypadku zatrudnienia trwającego krócej niż rok obrotowy - za okres tego zatrudnienia, przekracza 3-krotność przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego za rok poprzedni.

2. **Przez wynagrodzenie**, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, rozumie się wynagrodzenie z tytułu świadczenia pracy lub usług, niezależnie od sposobu nawiązania **stosunku pracy lub rodzaju i treści umowy cywilnoprawnej z osobą fizyczną**.
3. Nie można prowadzić odpłatnej działalności pożytku publicznego i działalności gospodarczej w odniesieniu do tego samego przedmiotu działalności.

USTAWA z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej.

Art. 2. [Definicja działalności gospodarczej] Działalnością gospodarczą jest zarobkowa działalność wytwórcza, budowlana, handlowa, usługowa oraz poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złóż, a także działalność zawodowa, wykonywana w sposób zorganizowany i ciągły.

Stowarzyszenie może prowadzić działalność gospodarczą, według ogólnych zasad określonych w odrębnych przepisach. Dochód z działalności gospodarczej stowarzyszenia służy realizacji celów statutowych i nie może być przeznaczony do podziału między jego członków.” (art. 34 ustawy Prawo o stowarzyszeniach).

Działalność gospodarcza jest jedynie działalnością uboczną, służącą pozyskiwaniu środków finansowych na prowadzenie działalności statutowej. A więc zysk nie może być dzielony np. między członków stowarzyszenia. Działalność gospodarcza nie może dominować nad działalnością statutową. Jest to podstawowa zasada, o której muszą pamiętać wszystkie organizacje.

Zgodnie z art. 5 ust. 5 ustawy o fundacjach, Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji jej celów.

Organizacja pożytku publicznego może prowadzić działalność gospodarczą pod warunkiem, że jest ona wyłącznie działalnością dodatkową w stosunku do działalności pożytku publicznego. Drugi warunek dotyczy dochodu organizacji (nadwyżki przychodów nad kosztami), który winien być przeznaczany na działalność pożytku publicznego.

Art. 10. 1. Prowadzenie przez organizacje pozarządowe i podmioty wymienione w art. 3 ust. 3 pkt 2-4:

- 1) nieodpłatnej działalności pożytku publicznego,
- 2) odpłatnej działalności pożytku publicznego lub
- 3) działalności gospodarczej

- wymaga rachunkowego wyodrębnienia tych form działalności w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników każdej z tych działalności, z zastrzeżeniem przepisów o rachunkowości.

	Działalność nieodpłatna	Działalność odpłatna	Działalność gospodarcza
Przychody			
Koszty			
Wynik finansowy			

Sprawozdanie finansowe dla organizacji pozarządowych, opisanych w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, określone zostało w załączniku 6 do ustawy o rachunkowości.

Jest to od 2017 r. podstawowe sprawozdanie finansowe obowiązujące organizacje pozarządowe.

Przedstawiony tu **wzór sprawozdania dla organizacji pozarządowych** ma „zastosowanie po raz pierwszy do sprawozdań sporządzonych za rok obrotowy rozpoczynający się od dnia 1 stycznia 2017 r.” (art. 3 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości).

W ustawie o rachunkowości, zmienionej nowelizacją z 15 grudnia 2016 r., pojawia się nowy wzór sprawozdania finansowego - **ZAŁĄCZNIK 6. To wzór dedykowany organizacjom pozarządowym.** Mogą go stosować po raz pierwszy sprawozdając się za rok 2017. Wcześniej (ostatni raz przy sprawozdaniach za 2016 r.) nie było czegoś takiego, jak sprawozdanie finansowe tylko dla organizacji pozarządowych. Od sprawozdań za 2017 jest. Stowarzyszenia i fundacje nie muszą już zastanawiać się czy są „mikro”, czy „małe”, analizując kryteria adekwatne raczej dla przedsiębiorstw.

Ustawa o rachunkowości wskazuje, że **wzór sprawozdania z załącznika nr 6** przeznaczony jest „dla jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem spółek kapitałowych, oraz jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 tej ustawy”.

- Są to więc:
- **organizacje pozarządowe** czyli osoby prawne lub jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną, **w tym fundacje i stowarzyszenia**,
 - niebędące jednostkami sektora finansów publicznych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych lub przedsiębiorstwami, instytutami badawczymi, bankami i spółkami prawa handlowego będącymi państwowymi lub samorządowymi osobami prawnymi,
 - niedziałające w celu osiągnięcia zysku;
- tzw. **organizacje kościelne** czyli osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego;
- **stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.**

- **Sprawozdanie organizacji pozarządowej składa się z trzech części:**
- [bilansu](#)
- [rachunku zysku i strat](#)
- informacji uzupełniającej, na którą składa się: [wprowadzenie do sprawozdania finansowego](#), oraz [informacja dodatkowa](#)

Rachunek zysków i strat ujęte są przychody organizacji w danym roku oraz koszty tej organizacji w tymże roku. Na samym dole tabeli (rachunku) znajduje się podsumowanie, informujące o tym, czy w danym roku organizacja osiągnęła zysk, czy ma stratę. Zysk jest wtedy, kiedy przychodów było więcej niż kosztów (to nadwyżka przychodów nad kosztami), a strata w sytuacji odwrotnej – czyli kiedy kosztów było więcej niż przychodów. Ważną rzeczą jest też to, że i rachunek zysków i strat, i druga część sprawozdania, czyli bilans są sporządzane przez porównanie z rokiem poprzednim. Oznacza to, że w tabeli widać rok, za który się organizacja sprawozdaje, oraz rok poprzedni.

Przepisy prawa dopuszczają, by lista wymienionych wyżej pozycji była uzupełniana o jakieś podpunkty i zazwyczaj księgowi korzystają z tej możliwości (art. 50. ust. 1. ustawy o rachunkowości). Co zrobić, jeśli w danym punkcie w roku bieżącym i poprzednim nie ma żadnych kwot? Można go opuścić lub wpisać tam zero (art. 50. ust. 3).

A. Przychody z działalności statutowej

Przychody działalności statutowej wpisywane są tu w podziale na rodzaje działalności statutowej, które mogą prowadzić organizacje.

- I. Przychody z nieodpłatnej działalności pożytku publicznego. Wpisywane są tu np. składki, darowizny i dotacje.
- II. Przychody z odpłatnej działalności pożytku publicznego. Tu wykazywana jest np. odpłatność uczestników działań statutowych organizacji.
- III. Przychody z pozostałej działalności statutowej. Tu wykazywane są przychody nie mieszczące się w poprzednich punktach, np. opłaty za czesne szkoły prowadzonej w ramach ustawy o systemie oświaty.

B. Koszty działalności statutowej

- I. Koszty nieodpłatnej działalności pożytku publicznego
- II. Koszty odpłatnej działalności pożytku publicznego
- III. Koszty pozostałej działalności statutowej

W wierszach I, II i III wykazywane są koszty działalności statutowej w analogicznym, jak w przypadku opisanych wcześniej przychodów, podziale. Takie pogrupowanie przychodów i kosztów działalności statutowej jest zgodne z wymogiem ich księgowego podziału na poszczególne rodzaje działalności i wymogiem wskazania źródła finansowania działalności statutowej organizacji.

D, E, F. W tej części wykazywana jest **działalność gospodarcza**, jeśli organizacja taką prowadzi (jest wpisana do rejestru przedsiębiorców w KRS).

D. Przychody z działalności gospodarczej. Wykazywane są tu wszystkie przychody ze sprzedaży prowadzonej w ramach działalności gospodarczej.

E. Koszty działalności gospodarczej. To koszty prowadzonej sprzedaży w ramach działalności gospodarczej.

F. Zysk (strata) z działalności gospodarczej (D-E). Tu podsumowuje się działalność gospodarczą organizacji w czasie objętym sprawozdaniem. Od przychodów działalności gospodarczej zostają odjęte jej koszty (D-E).

G. Koszty ogólnego zarządu. Są to koszty ogólne organizacji nie przypisane do żadnego wykazanego wyżej rodzaju działalności, czyli koszty obsługi organizacji nie związane bezpośrednio, ani z działalnością statutową, ani z gospodarczą. Nie należy ich utożsamiać z kosztami administracyjnymi służącymi realizacji konkretnych działań organizacji. Np. zarządzenie projektem w ramach działalności nieodpłatnej pożytku publicznego, to koszt wykazywany w „Koszty nieodpłatnej działalności pożytku publicznego” (B. I.).

H. Zysk (strata) z działalności operacyjnej (C+F-G). Pokazuje się tu wynik działalności bieżącej organizacji, czyli działalności statutowej i gospodarczej, z uwzględnieniem kosztów ogólnego zarządu.

I. Pozostałe przychody operacyjne. Tu wpisywane są przychody, które nie wynikają z działalności statutowej, ani gospodarczej. Może być to np. przychód ze sprzedaży wyposażenia, majątku organizacji, którego organizacja nie używa do działalności statutowej, wzrost wartości posiadanych środków trwałych oraz przychód ze zdarzeń losowych np. otrzymane odszkodowanie.

J. Pozostałe koszty operacyjne. Tu wpisywane są kwoty kosztów, które nie wynikają z działalności statutowej, gospodarczej, ani nie są kosztami ogólnego zarządu - np. koszty losowej utraty posiadanego majątku.
